

math.e

Hrvatski matematički elektronički časopis

Wavelet (valić) transformacija

kompresija slike obrada signala valići wavelet transformacija

Marko Hajba
Doktorski student PMFa
marko.hajba@hotmail.com

Sažetak

Valić transformacija daje sofisticiranu vremensko-frekvencijsku analizu i koristi se u brojnim algoritmima u raznim područjima znanosti. Nakon teorijske pozadine i usporedbe sa frekvencijskom analizom, bit će prezentirane neke primjene u području sažimanja slike i uklanjanju šuma iz signala. Pojašnjen je i algoritam za prepoznavanje osoba pomoću očnog uzorka.

Ključne riječi: *wavelet* transformacija, valić, vremensko-frekvencijska analiza, sažimanje slike, uklanjanje šuma iz signala, algoritam za prepoznavanje osoba pomoću očiju

1 Uvod

Jeste li se zapitali zašto mijenjanjem formata slike iz primjerice *bitmap* (bmp) u sliku sa ekstenzijom *jpeg* smanjuje memorija potrebna za pohranu te slike višestruko, a pritom gotovo da ne vidimo razliku u kvaliteti. Zašto audio CD glasi na 80 minuta glazbe, dok na taj isti CD možemo spremi oko dvije stotine pjesama u formatu sa ekstenzijom mp3. Kako inženjeri mogu iz signala koji je pod utjecajem brojnih vanjskih čimbenika koji ga ometaju (šum) razabrati određenu pojavu i u kojem se trenutku dogodila? Kako računalo može na temelju slike prepoznati ili razlikovati objekte, osobe i sl.? Na neka od ovih pitanja odgovorit ćemo u ovom članku. Za početak ćemo postepeno uvesti koncept vremensko-frekvencijske analize krenuvši sa frekvencijskom analizom koja je prezentirana pomoću ideje Fourierove transformacije.

Fourierov red funkciju prikazuje pomoću sinusa i kosinusa. Za funkciju f s periodom $T = b - a$ dan je izrazom:

$$f(x) = \frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} \left(a_n \sin\left(\frac{2n\pi x}{T}\right) + b_n \cos\left(\frac{2n\pi x}{T}\right) \right), \quad (1)$$

gdje su izrazi za koeficijente a_n i b_n dani integralima

$$a_0 = \frac{2}{T} \int_a^b f(x) dx$$

$$a_n = \frac{2}{T} \int_a^b f(x) \cos \frac{2n\pi x}{T} dx, n \geq 1$$

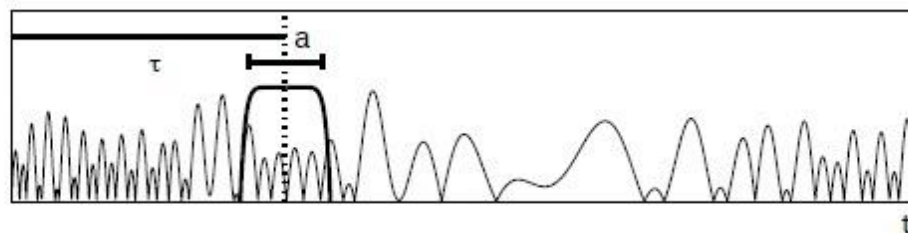
$$b_n = \frac{2}{T} \int_a^b f(x) \sin \frac{2n\pi x}{T} dx, n \geq 1.$$

Ako funkcija nema perioda, odnosno možemo reći da je period beskonačan, trebamo neprekidnu verziju, a to je Fourierova transformacija, koja je dana izrazom:

$$F(s) = \int_{-\infty}^{+\infty} f(t) e^{-2\pi i s t} dt. \quad (2)$$

Fourierova transformacija jedan je od najčešće korištenih alata za obradu signala. Ona signal (funkciju u vremenskoj domeni) pretvara u zapis u frekvencijskoj domeni, gdje dobivamo informaciju o zapisu dane funkcije pomoću sinusoida, tj. koje se frekvencije pojavljuju i koliko intenzivno, ali gubimo informaciju o vremenu, tj. kada se koja frekvencija dogodila. Pri analizi signala (funkcije) koji su stacionarni ili periodični, Fourierova transformacija nam je dovoljna za analizu. No, vrlo često nemamo takav signal i potrebne su nam obje informacije, tj. želimo znati kada su se određene frekvencije dogodile. Primjer može biti pjesma koju želimo digitalno analizirati: frekvencije se mijenjaju kako glazba teče i trebamo znati kada se koja

od frekvencija odvila. Možemo se zapitati je li moguće imati istovremeno informaciju i o vremenu i o frekvencijama danog signala? Odgovor je potvrđan i takvu vrstu analize nazivamo vremensko-frekvencijska analiza. Prema Heisenbergovu principu neodređenosti ne možemo znati sve frekvenzijske i sve vremenske komponente istovremeno, ali možemo znati za određeni vremenski trenutak opseg frekvencija. Jedan od pristupa vremensko-frekvencijskoj analizi je *short-time* Fourier transformacija (STFT), koja se još naziva i Gaborova transformacija, prema Dennisu Gaboru, koji je dao ideju za ovu transformaciju. Ideja se sastoji u tome da uzmemo prozor (filter) fiksne širine i klizimo s njime preko signala radeći Fourierovu transformaciju na tom prozoru. Na taj način žrtvujemo dio frekvenzijskih informacija kako bismo dobili informaciju o vremenu kada se neka frekvencija dogodila.

Slika 1: Prikaz prozora Gaborove transformacije signala, gdje je prozor širine a , a centar u τ .

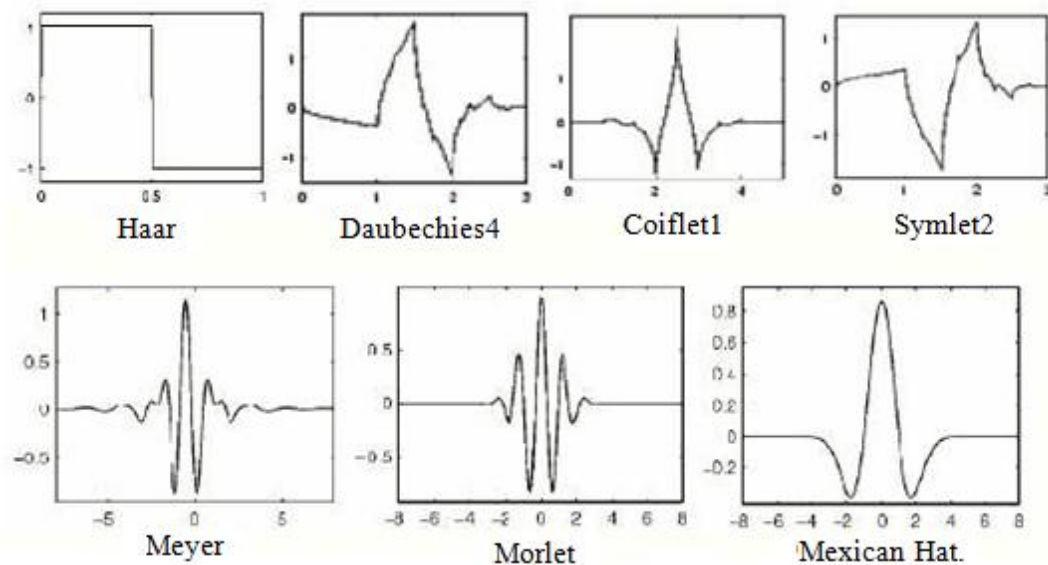
Gaborova transformacija funkcije f dana je izrazom:

$$G[f](t, \omega) = \tilde{f}_g(t, \omega) = \int_{-\infty}^{+\infty} f(\tau)g(\tau - t)e^{i\omega\tau} d\tau,$$

gdje funkcija g definira prozor transformacije i važno je da bude lokalizirana. Uočimo da je ovaj integral konvolucija našeg signala sa prozorom (filterom) i da u slučaju da izostavimo funkciju g iz izraza za transformaciju, imali bismo Fourierovu transformaciju funkcije f . Gaborova transformacija daje informacije o vremenu i frekvencijama, a koliko dobro opisuje vrijeme i frekvencije ovisi o izboru prozora koji pomičemo preko signala. Što je prozor tanji, dobit ćemo manje informacija o frekvencijama, a više o vremenskoj domeni i obratno. Više o Gaborovoj transformaciji možete pronaći u [Kutz] danog izvora (str 271.-277. u cjelovitoj skripti).

1.1 Valić transformacija

S obzirom da u Gaborovoj transformaciji imamo ograničenje kvalitete informacija o vremenskoj i frekvencijskoj domeni, javila se potreba za pronalaskom boljih metoda za vremensko-frekvencijsku analizu. Jedna od takvih metoda je *valić* transformacija (engleski izraz *wavelet*). Ideja *valić* transformacije javila se početkom 20. stoljeća s radom Alfreda Haara koji je u svojoj disertaciji istraživao ortogonalne baze funkcija. Haar *valić* prva je i do danas najjednostavnija familija funkcija koje se koriste za ovu transformaciju.

Slika 2: Prikaz nekoliko *valić* familija funkcija koje se koriste vrlo često i njihova imena. Uočimo da *valić* familije često nisu intuitivno jasne i za razliku od Fourierove analize gdje radimo sa sinusoidama koje razumijemo i možemo si lakše predočiti cijeli postupak, ovdje nam često intuicija ne pomaže.

Intenzivnije se počelo raditi u osamdesetim godinama prošlog stoljeća, a koristi se u mnogim područjima kao što su astronomija, obrada signala i slike, glazba, medicina, optika, predviđanje potresa, rješavanje parcijalnih diferencijalnih jednažbi itd.

Za razliku od STFT, mijenjat ćemo širinu filtra i tako pokušati dobiti bolje informacije u vremensko-frekvencijskoj analizi. Dakle, zadržavamo ideju superpozicije funkcije sa filtrom, ali sada ćemo mijenjati njegovu širinu. Prozorom male širine prvo ćemo dobiti informacije o visokim frekvencijama u dobroj rezoluciji vremena. Oduzmimo ove informacije iz signala, tako da te informacije ne utječu na rezultate kasnije, a nakon toga ćemo ponoviti analizu signala većim prozorom i dobiti informacije o nižim frekvencijama u lošijoj vremenskoj rezoluciji. Ovaj postupak temelj je *valić* transformacije i daje odličnu rezoluciju u vremenskoj i frekvencijskoj domeni, a daje i motivaciju za naziv multi-rezolucijska analiza (MRA). Možemo reći da dijelimo signal od izražajnih lokalnih prema globalnim svojstvima signala (funkcije). Postupak je moguće provoditi i obrnutim redom širine prozora kojim izdvajamo frekvencije iz signala.

Da bismo provodili *valić* transformaciju potrebna nam je funkcija koju nazivamo *korjenski valić*:

$$\psi_{a,b} = \frac{1}{\sqrt{a}} \psi \left(\frac{t-b}{a} \right), \quad (4)$$

gdje su $a \neq 0$ i b realni brojevi. Parametar a skalira funkciju, dok je b translacijski parametar (uloga τ u Gaborovoj transformaciji). Postoji široki spektar funkcija koje možemo izabrati, a odabir ovisi o problemu kojeg rješavamo. U principu, ova transformacija je razvoj danog signala u nekoj bazi ortogonalnih funkcija koje su određene preko odabranog *korjenskog valića*.

Korjenski valić za diskretni slučaj transformacije glasi:

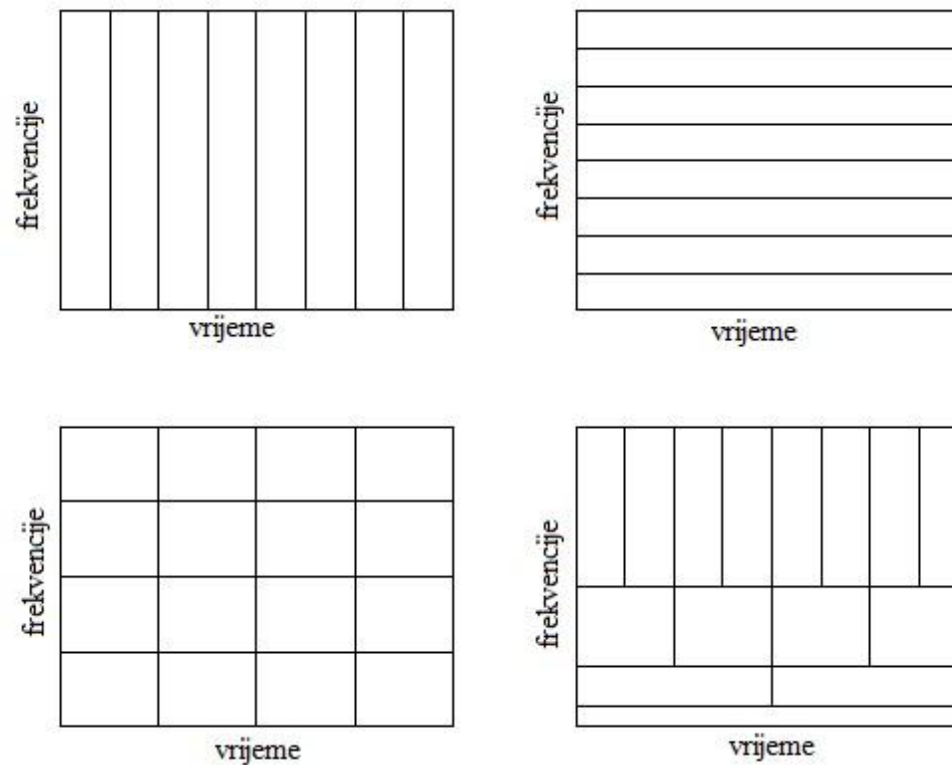
$$\psi_{m,n} = a_0^{m/2} \psi(a_0^{-m}x - nb_0), \quad (5)$$

gdje su $a_0, b_0 > 0$, a m, n cijeli brojevi, a diskretna *valić* transformacija (DWT) dana je izrazom:

$$W_\psi[f](m, n) = (f, \psi_{m,n}) = a_0^{m/2} \int_{-\infty}^{+\infty} f(t) \bar{\psi}(a_0^{-m}t - nb_0) dt. \quad (6)$$

Najčešće želimo signal duljine 2^j točaka, jer u tom slučaju možemo dobiti najbolje rezultate pomoću DWT. Napomenimo da u slučaju potpunog prostora čiju bazu čine $\psi_{m,n}$ funkciju f možemo razviti u toj bazi:

$$f(t) = \sum_{m,n=-\infty}^{+\infty} (f, \psi_{m,n}) \psi_{m,n}(t). \quad (7)$$

Slika 3: Grafički prikaz vremenske, frekvencijske, Gaborove i *valić* analize. U vremenskoj analizi dobivamo podatke o signalu u vremenskoj domeni, ali nemamo nikakvih informacija o frekvencijama. Fourierova analiza daje informacije o frekvencijama, ali gubimo sve informacije o vremenu. Gaborova transformacija daje informacije o vremenu i frekvencijama, a koliko dobro koju domenu opisuje ovisi o izboru prozora kojeg pomičemo preko signala. Što je prozor tanji, dobit ćemo manje informacija o frekvencijama, a više o vremenskoj domeni i obratno. *Valić* analiza ili multi-rezolucijska analiza nam daje najviše informacija kada su se frekvencije

dogodile, a iz danog prikaza vidljiva je ideja analize prema različitim visinama frekvencija.

Sve transformacije su dane općenito izrazom:

$$(Tf)(\omega, t) = \int_t K(t, \omega) f(t) dt, \quad (8)$$

gdje je $K(t, \omega)$ jezgra transformacije. Za Fourierovu transformaciju jezgra je dana sa $e^{i\omega t}$, a za *valić* transformaciju koristit ćemo *korjenski valić*. Time dobivamo definiciju neprekidne *valić* transformacije (CWT):

$$W_\psi[f](a, b) = (f, \psi_{a,b}) = \int_{-\infty}^{+\infty} f(t) \bar{\psi}_{a,b}(t) dt. \quad (9)$$

Glavno ograničenje na *korjenski valić* dano je uvjetom na ograničenost konstante

$$C_\psi = \int_{-\infty}^{+\infty} \frac{|\hat{\psi}(\omega)|^2}{|\omega|} d\omega < \infty, \text{ a zanimljivo je sljedeće svojstvo:}$$

Teorem 1. *Ako je ψ valić i ϕ ograničena integrabilna funkcija, tada je konvolucija $\psi * \phi$ također valić.*

Iz teorema vidimo da postoji beskonačno mnogo mogućnosti za odabir *korjenskog*

valića, ali u praksi koriste se oni za koje su ljudi do sada uočili svojstva koja najbolje odgovaraju rješavanju raznih problema. Za ovu transformaciju vrijede sljedeća svojstva:

(1) **Linearnost:** Transformacija je linearna, tj. vrijedi:

(10)

$$W_\psi[\alpha f + \beta g](a, b) = \alpha W_\psi[f](a, b) + \beta W_\psi[g](a, b)$$

(2) **Translacija:**

$$W_\psi[T_c f](a, b) = W_\psi[f](a, b - c), \quad (11)$$

gdje je $T_c = f(t - c)$.

(3) **Širenje:**

$$W_\psi[D_c f](a, b) = \frac{1}{\sqrt{c}} W_\psi[f]\left(\frac{a}{c}, \frac{b}{c}\right), \quad (12)$$

gdje je $c > 0$ i $D_c f(t) = \frac{1}{c} f(t/c)$.

(4) **Inverz:** Transformaciju možemo invertirati pomoću formule:

(13)

$$f(t) = \frac{1}{C_\psi} \int_{-\infty}^{+\infty} \int_{-\infty}^{+\infty} W_\psi[f](a, b) \psi_{a,b}(t) \frac{dbda}{a^2}.$$

2 Primjene *valić* transformacije

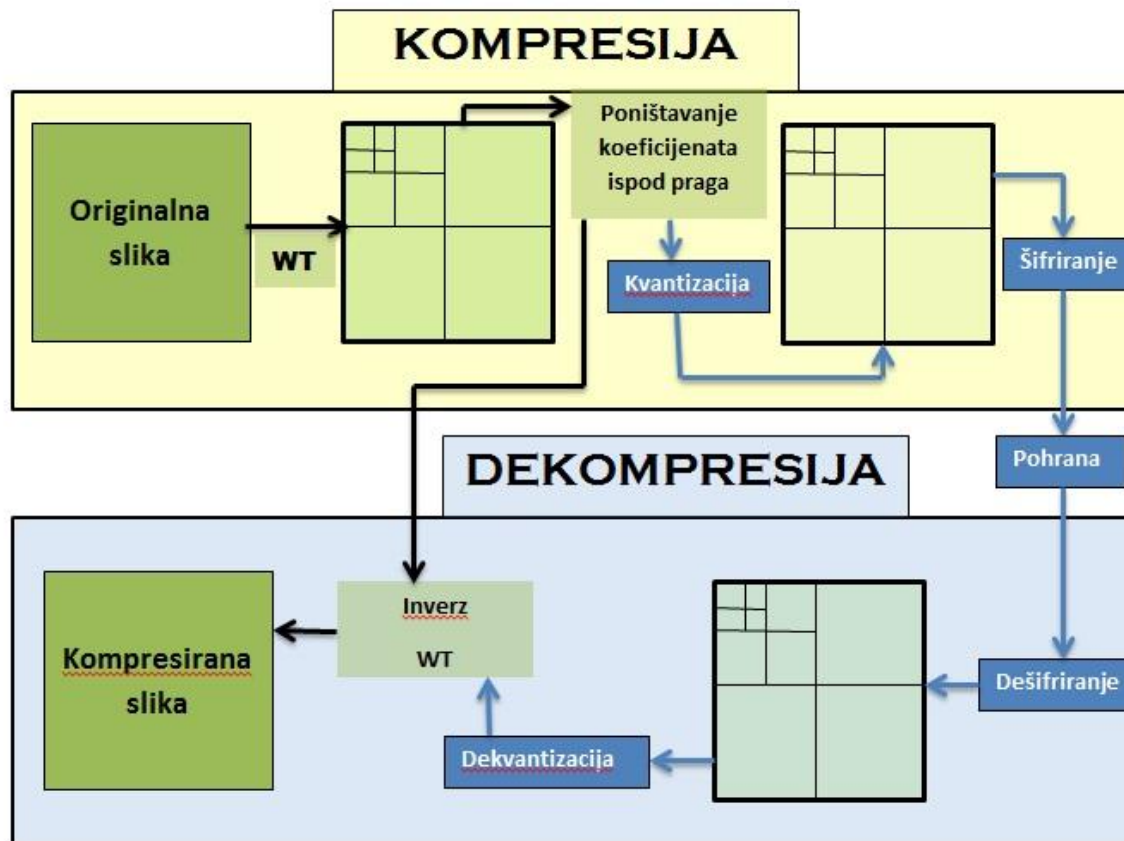
U ovom ćemo odjeljku ilustrirati nekoliko primjena *valić* analize. Između mnogobrojnih primjena odabrao sam sažimanje slike, otklanjanje šuma iz signala i prepoznavanje osoba pomoću slike očiju. Ideje algoritama temelje se na mogućnosti brzog nalaženja koeficijenata DWT pomoću Mallatovog algoritama, što je moguće u najboljem slučaju u vremenu $\mathcal{O}(n)$, a algoritam je definiran za 2^n čvorova.

2.1 Sažimanje slike

Ideja sažimanja je danu sliku prikazati u *valić* bazi funkcija i zatim sve koeficijente koji su manji od odabrane granice postaviti na 0, tj. ne koristiti ih. Na taj način koristimo mali broj koeficijenata baze (zanemarujemo "manje" važna svojstva slike) i time pomoću malog broja koeficijenata koje čuvamo možemo rekonstruirati sliku. Ovaj postupak ima svoju cijenu, a to je gubitak "kvalitete". Zato ćemo na nekoliko primjera i algoritama provjeriti učinkovitost ove ideje.

Za početak reći ćemo nešto kratko o digitalnoj interpretaciji slike. Digitalni zapis crno-bijele slike je matrica čije elemente nazivamo pikselima, a vrijednosti svakog elementa mogu biti u rasponu od 0 (potpuno crno) do 255 (potpuno bijelo). Dakle, elementi matrice daju intenzitet crne ili bijele boje na određenom dijelu slike. Ako imamo sliku u boji, tada radimo sa RGB (crvena, zelena i plava) bojama i digitalna reprezentacija je matrica sa "tri" sloja. Svaki sloj (matrica) sadrži intenzitet određene boje (0-255) za svaki piksel. Budući da su sada slike postale matrice, kvalitetu slike možemo konkretno mjeriti pomoću koeficijenata u matricama.

Slika 4 prikazuje proces sažimanja slike, a nakon toga slijedi jednostavni algoritam kojega ćemo implementirati i testirati u Matlabu koristeći Haarovu familiju *valić* funkcija. *Valić* dekompozicija slike razlaže sliku na horizontalne, vertikalne i dijagonalne komponente i na nivoe, gdje možemo birati broj nivoa. Ovakav način pruža brojne prednosti i koristi se u sofisticiranim alatima. Prilikom pisanja koda koristit ćemo nekoliko Matlabovih funkcija za rad sa *valić* analizom slike, tj. 2-D signala.

Slika 4: Prikaz procesa dobivanja komprimirane slike. Obavezni dijelovi imaju strelice crne boje, dok dijelovi algoritma koji su povezani strelicama plave boje nisu obavezni. Dakle, najjednostavniji proces bio bi da napravimo *valić* transformaciju nad slikom, sve koeficijente koji su ispod zadane granice postavimo na 0 i zatim iskoristimo preostale koeficijente u traženju inverza *valić* transformacije. Kada proces obuhvaća ostale dijelove ovog algoritma (kvantizaciju, šifriranje, dešifriranje

i dekvantizaciju) govorimo o sofisticiranijim algoritmima koji mogu postići bolje rezultate.

Napisat ćemo program za jednostavniju verziju algoritama opisanog prema Slici 4 u Matlabu i testirati ga na Haar-ovoj familiji.

```

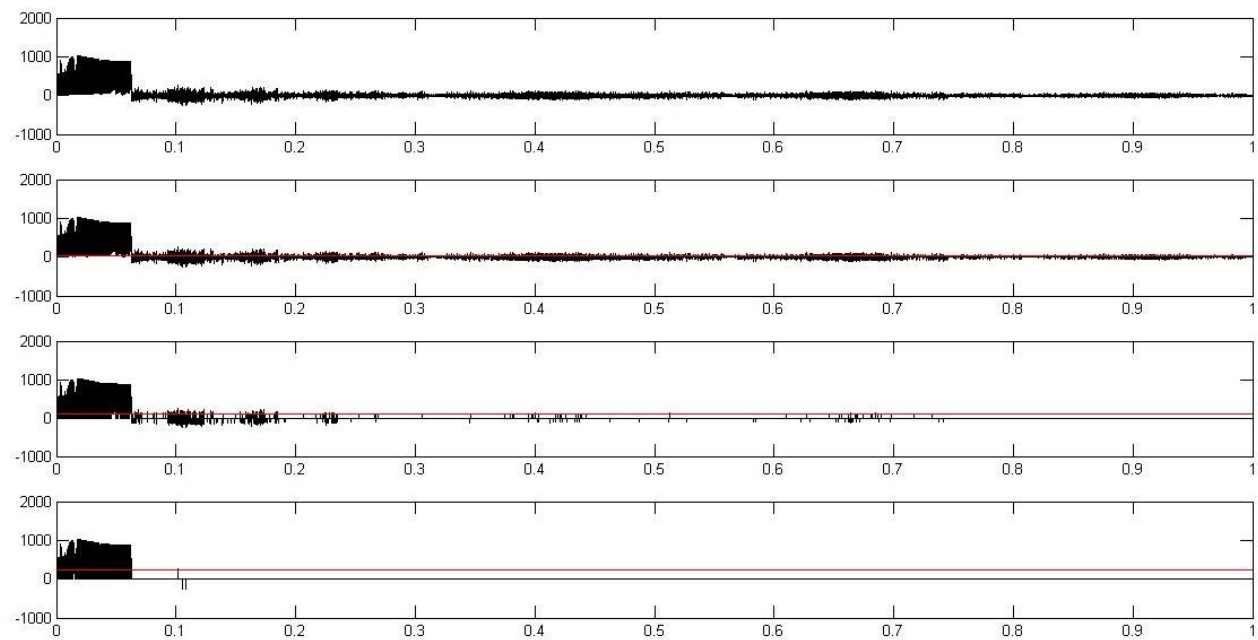
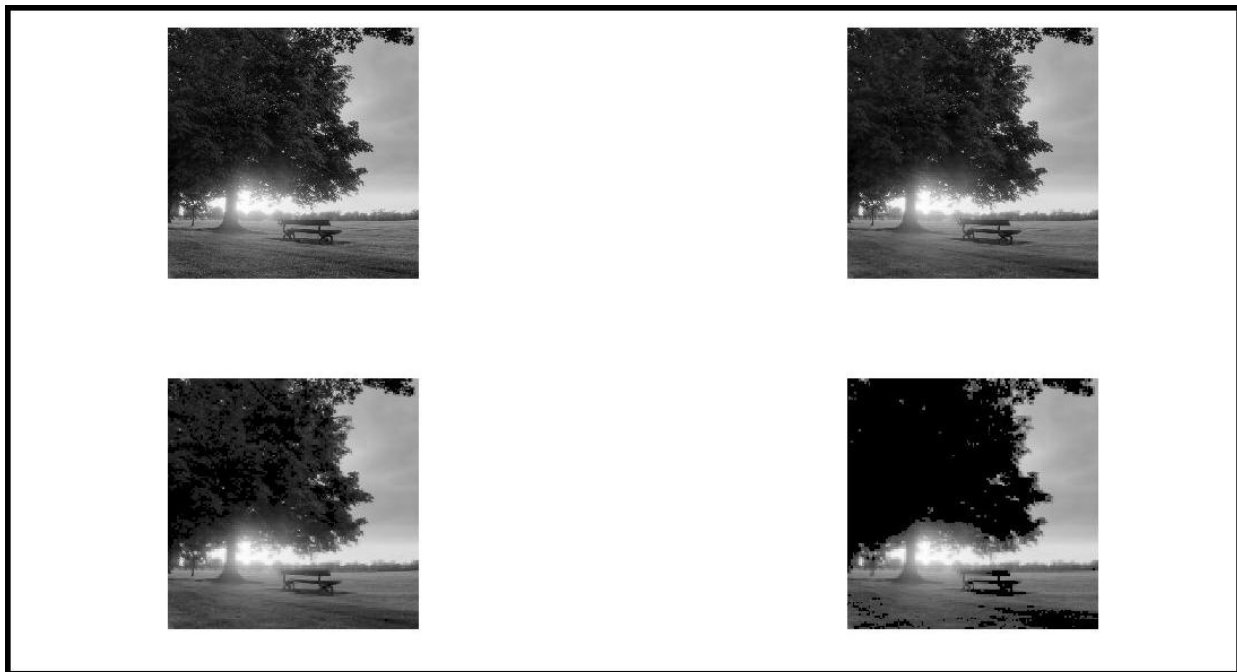
%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%% SAZIMANJE SLIKE %%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%

clear all;
close all;
A=imread('noised2','jpg'); % učitavanje slike
Abw2=rgb2gray(A); %pretvaramo sliku u crno-bijelu
Abw=double(Abw2); %za racun trebamo realne brojeve
[nx,ny]=size(Abw); %dimenzije slike (broj piksela)
figure(1), subplot(2,2,1), imshow(Abw2) %crno-bijela verzija
[C,S]=wavedec2(Abw,2,'haar'); %2-D valic transformacija (Haar)
xw=(1:nx*ny)/(nx*ny); %normaliziramo os x
figure(2), subplot(4,1,1), plot(xw,C,'k') %graficki prikaz valic
      %koeficijenata originalne crno-bijele slike
th=[25 100 330]; %ograde za rezanje koeficijenta
for j=1:3 %sazimanje po th(j)
    count=0; %brojac koeficijenata
    C2=C; %koeficijente valic transformacije spremamo u pomocnu
        %matricu prije svakog postupka rezanja
    for k=1:length(C2); %za svaku od zadanih th(j) gledamo koef.
        if abs(C2(k)) < th(j) %provjeravamo je li koeficijent
            % manji od dane donje granice (po apsolutnoj vrijednosti)
            C2(k)=0; % ako je koef. manji, postavi ga na 0
            count=count+1; %ukupni broj trivijalnih koef.
        end
    end
    %odredimo postotak trivijalnih koeficijenata
    percent=count/length(C2)*100
    %graficki prikaz valic koeficijenata i granice
    figure(2),
    subplot(4,1,j+1), plot(xw,C2,'k',[0 1],[th(j) th(j)],'r')
    %rekonstrukcija slike:
    Abw2_sparse=waverec2(C2,S,'haar');
    %vracamo koeficijente u raspon 0-255:
    Abw2_sparse2=uint8(Abw2_sparse);
    %% racunamo MSE:
    D = abs(Abw-double(Abw2_sparse)).^2;

```

```
MSE=sum(D(:)) / (nx*ny)
%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%

%%% racunamo PSNR:
PSNR=10* log10(255^2/MSE)
%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%
% prikaz komprimirane slike u slijedu
figure(1), subplot(2,2,j+1), imshow(Abw2_sparse2)
end
```

Slika 5: Dobiveni rezultati koristeći Haar familiju pri kompresiji slike dimenzije 512×512 piksela . Prve 4 slike prikazuju originalnu crno-bijelu sliku a), sliku gdje smo sačuvali 11,81% koeficijenata - $MSE = 44.08$, $PSNR = 31.96$ b), 5.64% koeficijenata - $MSE = 206.25$, $PSNR = 24.99$ c) i 3.37% koeficijenata - $MSE = 788.24$, $PSNR = 19.16$ d). Možemo uočiti da je posljednja slika (3.37% koeficijenata) bitno slabije kvalitete. Ispod slika nalazi se prikaz koeficijenata u Haarovoj *valić* bazi redom za slike a), b), c) i d), te su crvenom linijom označene donje granice za očuvanje koeficijenata (25, 100 i 250), a os x je normalizirana.

Koristeći jednostavni algoritam i najjednostavniju familiju (Slika 5) vidimo da originalnu sliku možemo zadržati u stanju gdje je gubitak kvalitete vidljiv, ali nije još u tolikoj mjeri da bismo je odbacili sa samo 5.6% informacija. Napomenimo da je u danom algoritmu granica za rezanje koeficijenata jednaka za svaki nivo. To znači da bi prvo poboljšanje algoritma moglo biti mijenjanje granica za rezanje koeficijenata za svaki nivo. Testirajmo koja poboljšanja nude algoritmi koji koriste i kvantizaciju i šifriranje. U Matlabu ih možemo koristiti unutar skripte pomoću naredbe *wcompress()* ili pak u novijim verzijama Matlabu otvoriti *Wavelet toolbox* i odabrati *True Compression 2-D*. Navedeni alat nudi odabir *valić* familije, a zatim i način sažimanja i broj koraka šifriranja koji uvelike utječe na rezultat. Alat nudi nekoliko grafičkih prikaza, prikaz slike nakon sažimanja, ali i nekoliko načina da vidimo koliko je sažimanje uspješno. CR (*Compression ratio*) govori koji postotak informacija koristimo, M.S.E. (*Mean Squared Error*) govori o udaljenosti između originala i kompresirane slike (što je M.S.E. manji, to je kompresirana slika bolja), a dan je izrazom

$$MSE = \frac{1}{mn} \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n (X - X_c)^2. \quad (14)$$

BPP (*Bit-Per-Pixel*) pokazuje broj bitova potrebnih za pohranu jednog pixela slike. PSNR (*The Peak Signal to Noise Ratio*) mjeri najveću pogrešku u decibelima i dan je izrazom:

$$PSNR = 10 \cdot \log_{10} \left(\frac{255^2}{MSE} \right). \quad (15)$$

Što je PSNR veći, to je bolja kvaliteta kompresirane slike. Ako je PSNR iznad 40 dB kaže se da se slike ne razlikuju, a najčešće je dovoljno oko 30 dB da bismo rekli da se radi o dovoljno dobroj kvaliteti.

Uzevši istu sliku kao za testiranje u gore navedenom algoritmu, testirati ćemo nekoliko složenijih metoda sažimanja i rezultate usporediti za familiju Daubechies nivoa 9. Metoda 'wdr' dolazi od *Wavelet Difference Reduction*, 'spiht' od *Set Partitioning In Hierarchical Trees*, a 'ezw' od *Embedded Zerotree Wavelet*, tj. nazivi govore o načinu na koji se provode procesi kvantizacije i šifriranja.

Metoda	Broj koraka šifriranja	CR	MSE	PSNR
WDR	9	0.81	251.9	24.12
WDR	11	7.62	73.08	29.49
SPIHT	9	0.55	264.1	23.91
SPIHT	11	4.76	82.3	28.98
SPIHT	14	33.05	5.749	40.53
EZW	11	6.81	67.81	29.82

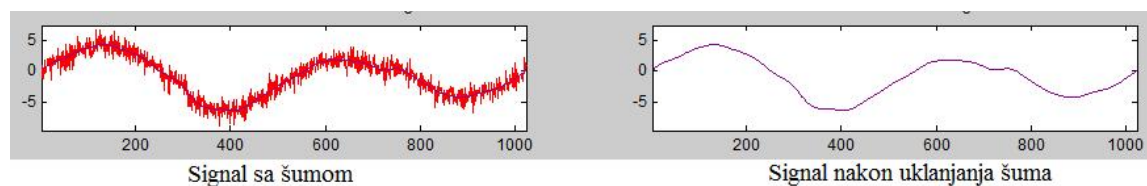
Tablica 1. Prikaz rezultata sofisticiranih metoda dobivenih u Matlabovom alatu True Compression 2-D za sliku koju smo koristili pri testiranju predhodno implementiranog algoritma.

Iz tablice 1 vidimo da porastom broja koraka šifriranja raste broj korištenih informacije, a time i kvaliteta rekonstrukcije. Za danu sliku potrebno je 11 koraka šifriranja da bismo dobili zadovoljavajuće rezultate, a najbolju kompresiju pokazuje metoda 'spiht' koja koristi 4.76% informacija originalne slike i daje dobre rezultate (sažimanje 1:21). Postoje brojni drugi alati za analizu kompresije i signala općenito. Jedan od njih je i '*Coherence Wavelet Toolbox*' koji koristi grafičku interpretaciju, a dostupan je u potpunosti na internet stranici <http://www.glaciology.net/wavelet-coherence>. Detaljni opis Matlabova alata '*True Compression 2-D*', gdje se mogu naći i razne implementacije nalazi se na http://www.mathworks.com/help/pdf_doc/wavelet/wavelet_ug.pdf#page=452&zo...

2.2 Uklanjanje šuma iz signala

Šum je neželjena smetnja koja se poklapa sa korisnim signalom i može sakriti sadržaj pravog signala. Postoje brojne mogućnosti za pojavu šuma, zbog čega je vrlo važno "očistiti" signal kako ga ne bismo krivo interpretirali ili nam promakle važne informacije unutar signala. Ovisno o vrsti signala, odabiremo pogodni način uklanjanja šuma. Ako je signal stacionaran ili periodičan, dovoljna nam je Fourierova analiza kako bismo uklonili šum. Ali, vrlo često radimo sa nestacionarnim i neperiodičnim signalima. Jedan od pristupa takvim signalima je primjena *valić* transformacije. Osnovni dio algoritma sličan je kao i kod sažimanja:

1. Napravi *valić* transformaciju nad signalom.
2. Primijeni rezanje koeficijenata baze s obzirom na odabranu metodu.
3. Rekonstruiraj signal pomoću preostalih koeficijenata baze.

Slika 6: Lijeva slika prikazuje signal koji ima šum, a desno je dobiveni signal nakon uklanjanja šuma pomoću *valić* analize.

Slika 7: Signal i njegov prikaz po novoima u *valić* bazi Daubechies (5 nivoa).

Budući da ne znamo koliko je šuma prisutno, rezanje koeficijenata nije tako jednostavno. Signal je dan izrazom:

$$s(t) = x(t) + \epsilon z(t), \quad (16)$$

gdje je $z(t)$ šum. Da bismo odredili vrijednost rezanja, najčešće se služimo statistikom i pokušavamo odrediti granice pomoću devijacije. Optimalnu granicu rezanja možemo dobiti npr. Monte Carlo simulacijama. Vrlo bitnu ulogu ima odabir familije *valića* i njezinog nivoa. Najčešće biramo između krutog i mekanog rezanja koeficijenata. Kruto rezanje dano je izrazom

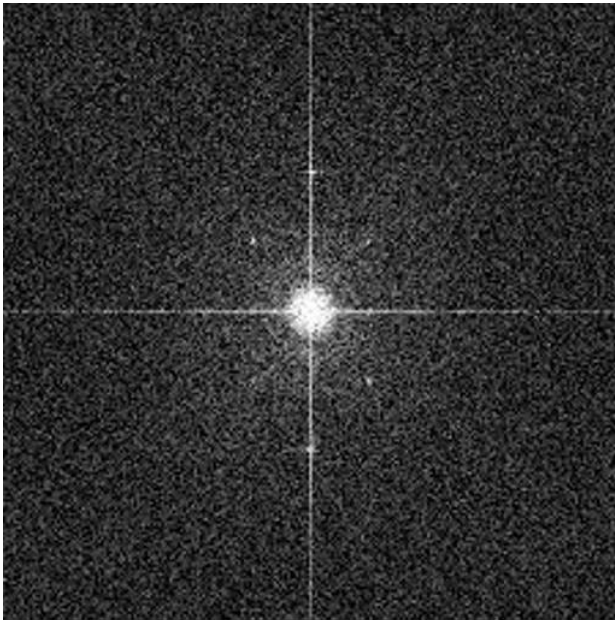
$$y_{hard}(t) = \begin{cases} x(t), & |x(t)| > \delta \\ 0, & |x(t)| < \delta, \end{cases} \quad (17)$$

a mekano izrazom

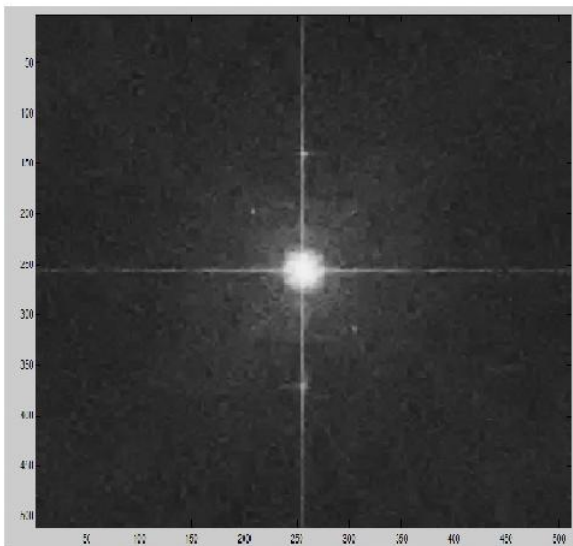
$$y_{soft}(t) = \begin{cases} \text{sign}(x(t)) \cdot (|x(t) - \delta|), & |x(t)| > \delta \\ 0, & |x(t)| < \delta \end{cases} \quad (18)$$

Mekano rezanje daje glađe rješenje, što rezultira vizualno ugodnijom slikom, ali kruto rezanje bolje čuva rubove. Razvijeni su brojni algoritmi za rješavanje ovog problema, kao i gotovi alati. Matlabov *Wavelet Toolbox* ima ugrađen alat za uklanjanje šuma iz signala (1-D, 2-D) pomoću *valić* analize. Nekoliko

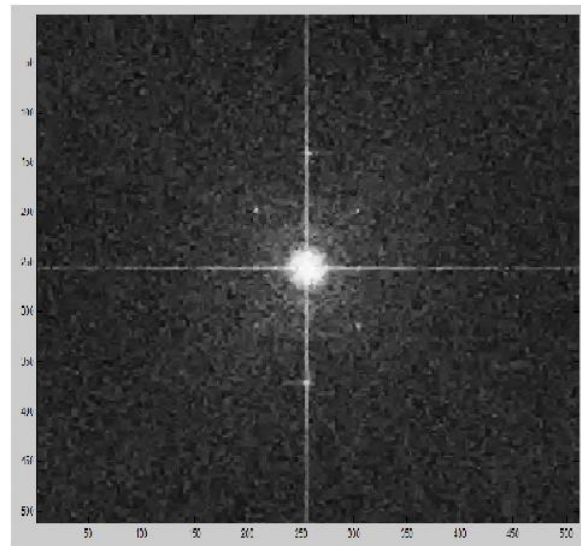
implementacija u Matlabu dostupno je na <http://www.mathworks.com/help/wavelet/examples/de-noising-signals-and-im....>

slika ima puno šuma

nakon mekanog rezanja

nakon krutog rezanja

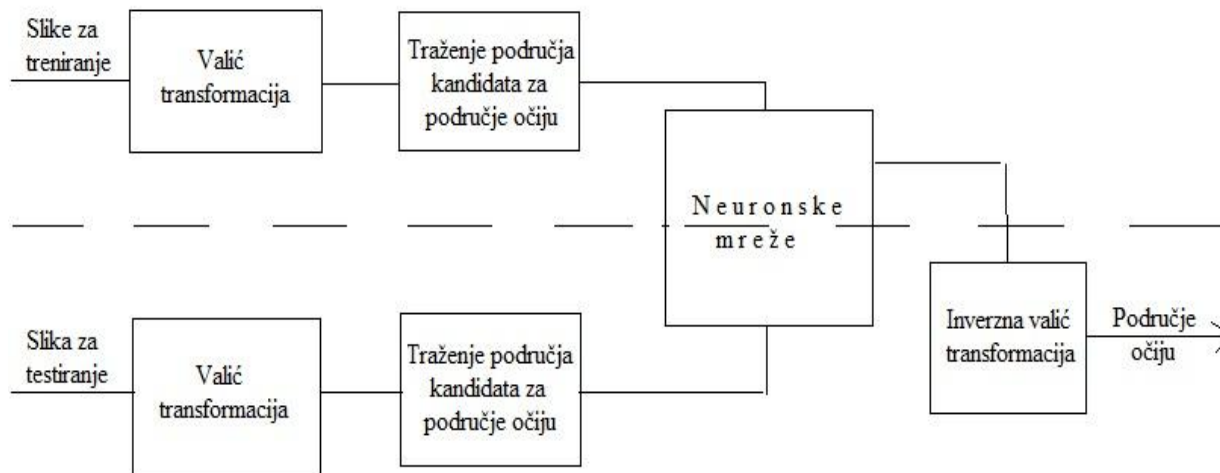
Slika 8: Prikaz rezultata uklanjanja šuma iz slike pomoću Daubechies familije nivoa 5 pomoću Matlabovog alata *Wavelet Toolbox*. Donja lijeva slika je rezultat mekanog, a desna krutog rezanja. Uočimo da je slika dobivena mekanim rezanjem glađa i ugodnija oku, ali desna bolje naglašava rubove svjetlosti.

2.3 Prepoznavanje

Pomoću *valić* analize moguće je dobro prepoznati i naglasiti rubove objekata. Često se ta ideja koristi u algoritmima za prepoznavanje i razdvajanje objekata. Tako primjerice, računalo može naučiti raspoznavati sa slike radi li se o psu ili mački. Koristi se u biometričkom sustavu, gdje se može prepoznati osoba pomoću otiska prsta, očiju, glasa, rukopisu, itd. Opisati ćemo algoritam za prepoznavanje pomoću oka. Koristiti ćemo digitalnu sliku i pokušati naučiti računalo da izdvoji oči kao sredstvo za prepoznavanje.

Za biometrijski sustav važno je da je svojstvo koje promatramo jedinstveno za svaku osobu, jednostavno i brzo za provjeru. Oči su upravo jedan takav alat, koji se zbog svoje jedinstvenosti često naziva "biološka putovnica". U istraživanju koje je provedeno na više od dva milijuna ljudi u Velikoj Britaniji, SAD-u i Japanu pokazalo se da su za sve te osobe uzorci oka bili različiti, čak i u slučaju jednojajčanih blizanaca. Upravo zato, mnogi znanstvenici rade na poboljšanju algoritama koji vrše preoznavanje osobe pomoću očnog uzorka. Razvijene su brojne metode za ovakvu vrstu prepoznavanja (metoda uzorka, projekcije, infracrvenog svjetla, ...), a mi ćemo opisati metodu koja koristi valić transformaciju kako bi indentificirala dio lica koji sadrži oči na digitalnoj slici.

Metoda koja koristi valić transformaciju ima dva glavna dijela, treniranje i prepoznavanje. U prvom dijelu, računalu dajemo slike osoba sa različitim izrazima lica, različitim frizurama, različitim dimenzijama, a također možemo uključiti i slike gdje osoba ima zatvorene oči. Slijedi diskretna valić transformacija koja omogućava prepoznavanje rubova i dijela slike koji sadrži oči. Posebno su važne informacije o niskim i visokim frekvencijama. Koeficijenti valić transformacije su izrazito visoki u području oko očiju i na taj način pokušavamo odrediti željeno područje lica. Uzimamo 3×3 područja oko visokih frekvencija i te podatke prosljeđujemo algoritmima neuronskih mreža kako bismo dovršili prepoznavanje željenog područja na licu osobe. Algoritmi za rad sa neuronskim mrežama ugrađeni su u Matlabov alatni sustav (*Neural Network Toolbox*).

Slika 9: Grafički prikaz algoritma za prepoznavanje područja na licu koje sadrži oči.

Ovaj algoritam daje dobre rezultate (preciznost je iznad 80%), a poteškoće mogu predstavljati slike sa zatvorenim očima i slike koje sadrže vrlo intenzivnu podlogu. Ideja za poboljšanje algoritma ima puno, što dovodi do čestih znanstvenih publikacija upravo na tom području. Detalje implementacije ovakvih algoritama možete pronaći na internet stranicama:

<http://matlabspoj.blogspot.hr/2012/06/eye-detection-using-wavelets-and-...>,

<http://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1401/1401.5108.pdf>

3 Zaključak

Vremensko-frekvencijska analiza koristi se prilikom rješavanja brojnih problema iz stvarnog svijeta. Jedna od najboljih metoda do sada je *valić* transformacija koja se još često naziva i multi-rezolucijska analiza zbog svoje prirode. Za razliku od drugih navedenih metoda nudi nam bolju rezoluciju frekvencija u vremenu, naročito viskih frekvencija koje najčešće nose važne informacije. Iako bazu takve transformacije nije uvijek intuitivno lako zamisliti, postoje vrlo sofisticirani alati (npr. *Wavelet toolbox*) implementirani u Matlabu, ali i drugim programskim jezicima, koji nam pomažu u boljem razumijevanju *valić* familija, a intenzivna istraživanja u posljednja tri desetljeća na ovom području urodila su vrlo opsežnom i bogatom teorijom koja se izgrađuje i doprinosi poboljšanju algoritama i metoda u brojnim područjima kao što su obrada signala i slike, astronomija, optika, medicina, predviđanje potresa itd. U ovom članku mogli ste upoznati primjenu u sažimanju slike, otklanjanju šuma iz signala i prepoznavanju osobe pomoću očnog uzorka. Bitna prednost DWT je složenost računanja koeficijenata baze koji iznosi $\mathcal{O}(n)$ (Mallatov algoritam), brojne mogućnosti za odabir pogodne familije, nivoa, prikaz signala po nivoima i smjerovima, što dovodi do odlične rekonstrukcije vrlo širokog spektra funkcija, gdje mnoge druge metode ne daju dovoljno dobre rezultate. Možemo istaknuti pouzdanost, prilagodljivost i brzinu kao osnovne karakteristike metoda koje su bazirane na *valić* analizi, kao i činjenicu da su moguća brojna poboljšanja u

budućnosti. {20}

Bibliografija

- [1] N. Kutz, *Computational Methods for Data Analysis*, dostupno na <http://spark-public.s3.amazonaws.com/compmethods/Lecture>
- [2] Eye detection using Wavelets and MATLAB.
<http://matlabsproj.blogspot.com/2012/06/eye-detection-using-wavelets-and...>
- [3] Wavelet Tutorial.
http://person.hst.aau.dk/enk/ST8/wavelet_tutotial.pdf
- [4] Wavelets
http://www.mathworks.com/help/pdf_doc/wavelet/wavelet_ug.pdf
- [5] Denoising, MathWorks dostupno na <http://www.mathworks.com/help/wavelet/denoising.html>
- [6] Eye Detection using Wavelets and ANN.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.62.7687&rep=rep...>

[7] Slika korištena za algoritam sažimanja http://7-themes.com/data_images/out/29/6869432-tree-wallpaper.jpg

ISSN 1334-6083

© 2009 **HMD**